

יָם שֶׁל תּוֹרָה

פְּרֵשֶׁת נְשֵׂא תִשָּׁפ"ו

בפרק ו' של במדבר, התורה אומרת:

כב / וידבר יהוה, אל-משה לאמר:

כג / דבר אל-אהרן ואל-בניו לאמר, פה תברכו את-בני ישראל: אמור, להם:

כד / יברכך יהוה, וישמרך:

כה / יאר יהוה פניו אליך, ויחנך:

כו / ישא יהוה פניו אליך, וישם לך שלום:

כז / ושמו את-שמי, על-בני ישראל; ואני, אברכם:

שמע ויתפלל תפלתו, וישמע ברכת כהנים ויענה אחריהם אמן, ואין דבר רע מזיקו, לפיכך מזהיר את בני אהרן ואומר להם, (במדבר ו, כב): פה תברכו את בני ישראל.

והנה, הקשר שבין ברכת כהנים לבין הפסוק שבשיר השירים נראה לכאורה קשר קלוש בלבד, הבנוי על מניין האותיות. שהרי ברכת כהנים כוללת ששים אותיות, וזו לכאורה כל הזיקה שבינה לבין מיטתו של שלמה המוקפת בששים גיבורים. ואם כן, למה נתכוונו חז"ל במדרש זה?

כדי להבין את עומק הדברים, עלינו להקדים מספר יסודות.

המדרש מגלה הקבלה מופלאה ועמוקה לברכת כהנים:

"הנה מטתו שלשלמה ששים גברים סביב לה, רבי ביבי בשם רבי אלעזר ברבי יוסי פתר קריה בברכת כהנים, הנה מטתו, הנה מטותיו ושבתיו, האיך מה דאת אמר (חבקוק ג, ט): שבעות מטות. שלשלמה, של מלך שהשלום שלו. ששים גברים סביב לה, אלו ששים אותיות שבברכת כהנים. מגברי ישראל, שהם מגברין את ישראל. כלם אחזי חרב, אמר רבי עזריה דברים מברכין בגבורה. (במדבר ו, כד): יברכך ה', יאר ה', ישא ה'. מלמדי מלחמה, שהם נלחמים בכל מיני פרעניות שיש בעולם. איש חרבו על ירכו מפחד בלילות, שאפלו אדם רואה בחלומו חרב מחתכת בירכו, מה יעשה, ילך לבית הכנסת ויקרא קריאת

מלמדים פעמים רבות שהזוג הראשון שבבריאה שב והתגלגל אצל האבות הקדושים, שתפקידם היה לתקן את חטאיה הראשונים של האנושות.

ותיקון זה מגיע לשלמותו אצל יעקב אבינו, ולכן דווקא אצלו חוזר המבנה של אדם הראשון: שתי נשים לו – לאה ורחל – שהן גלגוליה של חוה הראשונה וחוה השנייה.

האריז"ל 6, מבאר שאין כאן מקרה כלל, אלא גילוי של מבנה עליון המוטבע בעולמות הרוחניים. גם בספירות העליונות מצויות שתי בחינות הנקראות רחל ולאה. ומיקומן הוא בבחינה של "זה למעלה מזה", כאשר לאה עומדת למעלה, במקום נסתר ונעלם, ואילו רחל למטה, במקום מגולה יותר.

ולפיכך נקראת בחינת לאה עולם הנסתר, ואילו רחל נקראת עולם הגלוי. כיון ששורש לאה הוא בבחינה עליונה עד מאוד, שאין האור יכול להתגלות שם בפשטות בעולם הזה מבלי שיתאחזו בו החיצונים, לכן דינה בבחינת גבורות ודינים תקיפים יותר. מה שאין כן רחל, שאף היא שייכת לבחינת דין, אך באופן ממותק ונגלה יותר.

ומשתי בחינות אלו נמשכות שתי הנשים של יעקב אבינו, כדי לגלות בעולם התחתון התאמה מוחלטת בין המעשה הגשמי לבין שורשו הרוחני העליון.

וכשם שנצרכה בעולם התחתון הפרדת אדם וחוה, כך למעלה קיימת בחינת נסירה. וגם היא עוברת דרך שלב ה"דורמיטא", שבו הצד הזכרי כביכול מסתלק ומתעלם כדי לאפשר את בניין הצד הנקבי. אולם בתוך תהליך זה קיימת נקודת חולשה זמנית, שבה יש מקום לאחיזת החיצונים.

ומכאן מובן היטב מדוע האות "ס" הראשונה שבתורה, הרומזת להתגלות כוחות הרע, מופיעה דווקא בשעת הפרדת אדם וחוה לשתי ישויות נפרדות.

ונחזור לעניין התרדמה: מצב זה של הסתלקות המוחין שייך גם בעבודת האדם בכל לילה בעת השינה. כי השינה היא זמן שבו חלק מן הנשמה עולה למעלה, וכוחות המוחין מסתלקים. ובחינת המוחין יש לה בעיקר שתי מדרגות עליונות – חכמה ובינה. שורשם בשני אותיות הראשונות של שם הוי"ה, יו"ד וה"א.

כא/ וַיִּפֹּל ה' אֱלֹהִים תְּרַדְמָה עַל הָאָדָם וַיִּישָׁן, וַיִּקַּח אַחַת מִצְלָעוֹתָיו וַיִּסְגֹּר בְּשָׁר תַּחְתָּנָה.

המילה "ויסגר" כוללת את האות ס', ויש בה ייחוד עצום – זו הפעם הראשונה בכל התורה שבה מופיעה אות זו. עד עתה נעדרה האות ס' מכל התורה, והופעתה אינה מבשרת טובות, כדברי המדרש: **"אמר רבי חנינא בר רב אידי: מתחילת ספרה של תורה ועד כאן אין כתיב ס"ך. כיון שנבראת האשה – נברא עמה שטן"**.

ודאי שכוחות הרע קדמו לכך במציאותם, אלא שכאן ניתן להם מקום אחיזה והתגלות בתוך האדם עצמו. בפשטות, מגלה לנו המדרש שעל ידי שקיבלה חוה את דברי הנחש, נעשתה היא נקודת האחיזה שממנה חדר הרע אל תוך האנושות.

אמנם יש להתבונן: מדוע הופיעה האות ס' דווקא כאן? אין זה פרט מקרי בלבד, אלא גילוי של שעת הכושר המדויקת שבה מתאפשרת התגברות כוחות הדין והחיצונים.

רש"י 4 מבאר את בריאת חוה על פי המדרש 5: **"זכר ונקבה ברא אתם"**. ולהלן הוא אומר וַיִּקַּח אַחַת מִצְלָעוֹתָיו וַיִּסְגֹּר בְּשָׁרָא וַיִּשְׁנֵי פְרָצוּפִים בְּרִיָּה רְאוּשָׁנָה וְאַחַר כֶּף חֲלָקִים.

לאור זאת ניתן להבין בעומק חדש את חטאו של אדם הראשון ואת עניין ה"תרדמה" שנותר סתום בפשוטו של מקרא.

שעת בריאתה של חוה – כאשר הקדוש ברוך הוא מפיל תרדמה על אדם הראשון – מתוארת בדברי הקבלה כזמן נורא ועדין כאחד. מצד אחד, תכליתה נשגבה ונפלאה; אך מאידך, זהו רגע של הסתלקות השמירה וההגנה. אדם הראשון שרוי בתרדמה ואינו מוגן, ובדיוק בשעה זו בוחר הנחש לתקוף.

חוה מצדה כבר מודעת ובעלת מציאות עצמאית, אך עדיין טהורה ותמימה, בלא הכוח להילחם ברע. שלב זה של ה"נסירה" – הפרדת שני הפרצופים – עובר בהכרח דרך מצב מסוכן ועדין הנקרא בלשון המקובלים: "דורמיטא".

ומתוך התיאור הגשמי של המאורעות, אנו יכולים לעלות אל שורשם במבנה העליון של העולמות. חז"ל

2 בראשית רבה, פרשה י"ז, פסקה ו'.

3 בראשית, פרק ב', פסוק כ"א.

4 בראשית, פרק א', פסוק כ"ז.

5 בראשית רבה, פרשה ח', פסקה א'; וכן במסכת עירובין, דף י"ח ע"א.

6 אוצרות חיים, שער רחל ולאה, פרק ב'.

ושאר ההמשכה היא בבחינת וא"ו וה"א, כאשר הוא"ו רומז לבחינת הזכר בעת הסתלקות המוחין, והה"א האחרונה רומזת לבחינת הנוקבא.

וצריך להבין, ששתי המדרגות של חכמה ובינה הן קדושות בתכלית הקדושה, עד שאין כח לחיצונים להתאחז בהן כלל. כל זמן שהן מאירות – הרע נדחה מפניהן. אך כאשר האדם פוגם, מסתלקות המוחין, ואז ניתן מקום לחיצונים להתאחז. ומכאן שבשעת החטא נעשית כביכול חלוקה בשם הוי"ה בין אותיות "יה" לבין אותיות "וה", והמרחק ביניהן הוא שורש מציאות הקליפה.

ולכן מבואר בדברי חז"ל שנשמת עמלק נולדת כבר משעת חטא אדם וחווה, והיא מתפתחת בהמשך לעם שמהותו התנגדות לגילוי שם ה' בעולם.

וזהו שאמר הכתוב:

"וַיֹּאמֶר, כִּי-יָד עַל-כֶּסֶף יְהִי, מִלְחָמָה לְיְהוָה, בְּעַמְלֵק-- מִדָּר, דָּר".

ורש"י 8 עומד על כך שכתוב "כֶּסֶף" ולא "כֶּסֶא", וכן "יְהִי" ולא שם הוי"ה בשלמותו. חסרון זה מרמז על פגם וחיסרון בגילוי המלכות העליונה, כביכול הסתלקות האותיות א' מ"כסא" והאותיות ו"ה משם הוי"ה, המורות על צמצום והסתרה. ונמצא שפעולת עמלק איננה רק מלחמה גשמית, אלא פגיעה בשורש ההופעה האלוקית בעולם, עד כדי יצירת פירוד כביכול בשם ה' – מ"יהוה" ל"יה".

ועל פי זה יובן עניין עמידתו של משה רבנו במלחמת עמלק, כאשר הרים ידיו כלפי מעלה: **"וְהָיָה כְּאֲשֶׁר יָרִים מֹשֶׁה יָדָיו וְגַבְרֵל יִשְׂרָאֵל, וְכַאֲשֶׁר יִנִּיחַ יָדָיו וְגַבְרֵל עֲמַלְק".**

מהו הקשר בין הרמת ידיו של משה לבין הניצחון במלחמה?

הרמב"ן 10 מביא בשם **ספר הבהיר** 11 ביאור עמוק לעניין זה. אין הכוונה לפעולה גשמית בלבד, אלא לרמז על תיקון העולמות העליונים. עשר האצבעות של ידי האדם מכוונות כנגד עשר הספירות, וכאשר משה רבנו מרים את ידיו הוא מייחד וממשיך שפע לעשר המאורות שבהם נברא העולם.

ולפיכך כאשר ישראל מתעלים – "וגבר ישראל", וכאשר מסתלקת ההשפעה – "וגבר עמלק".

ואין הכוונה חלילה ש"משה" גורם "לעמלק לנצח, אלא שכאשר נאסר עליו להאריך בהרמת ידיו יותר משלוש שעות, נוצר ממילא מצב של הסתר מסוים, שבו אין ההשפעה השלמה נמשכת כבתחילה.

הריקנאטי 12 מבאר את טעם האיסור להשאיר את הידיים נשואות למעלה יותר משלש שעות. כפי מה שנתבאר, פעולה זו מחברת את העולמות ומעמידה את עשר הספירות בסדרן העליון. ומתוך כך נמשך שפע אלקי עצום ונורא לתוך עולמנו. אך התמדת מצב זה יכולה לערער את משקל ההנהגה של העולם. שאילו היינו עומדים במדרגה זו לזמן ממושך, לא היה נשאר שפע רוחני כלל לשאר האומות, וממילא היו באות לידי כליון. ומאחר שאין זו רצונו של רבונו של עולם, נאסר להמשיך בהנהגה זו יותר מדי. לפיכך, לא היה יכול משה רבנו עליו השלום להחזיק את ידיו בתנוחה זו תמיד, ועצם ההכרח להורידן מפעם לפעם היה נותן כח מחודש לעמלק באותו הזמן.

הרמב"ן ממשיך ומגלה שעניין זה עצמו טמון בסוד ברכת כהנים.

והביאור בזה, שכבר נתבאר שכל פגיעה בכוחות הרע נובעת מזמן הסתלקות ה"מוחין", הרמוזים באותיות "י"ה". כאשר אותיות אלו מאירות – הרע נדחה ואינו נאחז כלל. וכאשר הן מסתלקות – נפתח מקום לאחיזת החיצונים.

ולפיכך ברכת כהנים נעשית דווקא ב"נשיאת כפים", בהגבהת הידיים, כדי להמשיך שפע מן הספירות העליונות ולייחד את כללות המוחין, באופן שההשפעה העליונה תעמוד במקומה ולא תסתלק.

ובזה מתבאר ש"י"ה" בגימטריא חמש עשרה, ולכן ברכת כהנים מורכבת מחמש עשרה תיבות, לרמוז על המשכת שם זה בתוך הברכה. ומתוך כך מתגלות גם שישים האותיות של הברכה, המבטאות שלמות ההיקף הרוחני העוטף את ישראל ודוחה את כח ה"ס" שכנגדו.

הגמרא 13 מתארת שיש רגע יומי קצר של זעם, שבו מידת הדין שולטת בעולם. זהו רגע שבו אין מקום

7 שמות, פרק י"ז, פסוק ט"ז.

8 שם

9 שמות, פרק י"ז, פסוק י"א e.

10 על פסוק זה ועל הפסוק שלאחריו.

11 פרק קל"ח

12 פרשת וארא

13 מסכת ברכות, דף ז' ע"א.

ה"נסתרות" – משום שאם אינן מובדלות כראוי, הרי שהאור שבהן נעלם ואינו ניכר.

ומכאן הקשר העמוק שבין קריאת שמע, ברכת כהנים, ומיטתו של שלמה המלך – שכולם עניינם אחד: גילוי אור ההקפה השלם המגן על ישראל ומרחיק את כוחות הסמ"ך מן המציאות.

כפי שצינו, בארבע אותיות שם הוי"ה שתי האותיות האחרונות רומזות לבחינת הזכר והנקבה העוברים את מצב ה"נסירה" – ההפרדה. ובמצב זה ההפרדה נעשית לאורך גבו של הזכר, הרמוז באות "ו" שערכה המספרי שש, והוא בחינת הקו האמצעי המתפשט לשש קצוות, וביחד עם עשר הספירות שבכללותן עולה הכל לשישים.

ומשום כך עצם מהות ה"נסירה" היא הפרדת הזכר מן הנקבה, ולכן היא נרמזת גם בקריאת שמע, שכן נקודות החיבור שבין האותיות – אותם מקומות של דמיון וחיבור – הם כנגד אותם שישים חיבורים הזקוקים להפרדה. ועל כן יש לדקדק מאוד בהפסק שבין האותיות ובין המילים, כי בכך נעשית ההפרדה הרוחנית ומתקיימת בחינת הנסירה של אותו הזמן.

וכמו בכל נסירה, מדובר בזמן עדין מאוד, ולכן יש צורך בהגנה מיוחדת. מול האפשרות לאחיזת החיצונים אנו פועלים להמתיק את הדינים ולהמשיך רחמים, ובכך נשמרת הנשמה מן הפגיעה. ומתוך כך מובן היטב מדוע אמרו חז"ל שמי שמדקדק בקריאת שמע "מקרר את הגיהנום" – כי הוא מונע את אחיזת הדינים בשעת הנסירה, וממילא מורה הדבר שגם לאחר מכן לא תהיה להם שליטה בו.

מעתה נבין מדוע קריאת שמע שעל המיטה מיוסדת תמיד על מהלכים של נְשִׁים. שהרי אנו אומרים שלוש פעמים את הפסוק משיר השירים המזכיר את נְשִׁים גיבוריו של המלך שלמה, וחזרה משולשת זו מצטרפת למניין של נְשִׁים אותיות. עניינו של סדר זה הוא להכין את בחינת הנוקבא של העולם הנקרא בריאה, כדי שתוכל לעלות ולהתגדל בנְשִׁים מדרגות החסרות לה לצורך הנסירה ולאחר מכן לצורך הייחוד. ולאחר מכן אנו אומרים את ברכת כהנים, הכוללת נְשִׁים אותיות, כדי לאפשר גם לבחינת הנוקבא של עולם האצילות להתעלות בנְשִׁים מדרגות נוספות. ולבסוף אנו אומרים את נְשִׁים המילים הראשונות של המזמור: "יֵשֶׁב בְּסֵתֶר עֲלִיוֹן", כדי לייחד ולחבר את שתי הבחינות שנבנו ונתקנו על ידי סדרים אלו.

למחילה, וכל פגם קטן יכול להיתפס. בלעם היה יודע לכוון לאותו זמן, ומתוך כך היה מצליח לפעול את כוח קללתו. **ובתורת שלום**¹⁴ מובא בשם **מגלה עמוקות**, שכשם שבלעם ידע לכוון לאותו רגע של זעם, כך גם עמלק ידע לאחוז בשורש זמן זה של דין.

ומשום כך היה משה מרים את ידיו – כדי להמשיך שפע עליון ולבטל את אפשרות ההיאחזות של אותו רגע, וכך להעמיד את הספירות במצב של רחמים שאינו מאפשר מקום לדין להתגבר.

וזוהי בחינת ברכת כהנים בנשיאת כפיים, שיש בה כח לבטל את רגע הזעם ולהמשיך רחמים לעולם.

האריז"ל¹⁵ מבאר שבשעת ברכת כהנים נמשכת הארה מבחינת חכמה, הנקראת "אבא", והיא מקיפה את האדם ושורה עליו בבחינת אור מקיף. ולפיכך נהגו לכסות את הילדים בטלית של אביהם בזמן הברכה, לרמז שהם נכנסים תחת הארת ה"אבא" העליון, שהוא שורש החכמה וההגנה.

כאשר אור זה מאיר, הרי שכל אחיזת עמלק נדחית, וכל כח הרע מסתלק. וממילא מתבאר הקשר העמוק שבין ברכת כהנים לבין מיטתו של שלמה המלך, שהייתה מוקפת בשישים שומרים – שהם כנגד שישים אותיות הברכה, המשמשות כשמירה רוחנית בשעת השינה, עת שבה הדין מתעורר במיוחד.

והנה **הילקוט ראובני**¹⁶ מגלה ששישים אותיות ברכת כהנים מכוונות כנגד שישים אותיות נסתרות שבקריאת שמע.

והגמרא¹⁷ דורשת: **תְּנִי רַב עוֹבְדֵי קַמִּיה דְּרַבָּא: "וְלַמְדָּתָם" שִׁיָּהּ לַמּוֹדֵד תָּם – שִׁיתָן רִיחַ בֵּין הַדְּבָקִים. עֲנִי רַבָּא בְּתַרְיָה: פְּגוֹן "עַל לְבַבְךָ", "עַל לְבַבְכֶם", "בְּכָל לְבַבְךָ", "בְּכָל לְבַבְכֶם", "עֲשֵׂב בְּשֹׁדֵךְ", "וְאַבְדָּתָם מֵהָרָה", "הַכֶּנֶף פְּתִיל", "אַתְכֶם מֵאַרְץ". אָמַר רַבִּי חֲמָא בְּרַבִּי חֲנִינָא: כָּל הַקּוּרָא קְרִיאַת שְׁמַע וּמְדַקְדָּק בְּאוֹתוֹתֶיהָ מְצַנְנִין לוֹ גִּיהֵנָם**

ולכאורה מה כל כך חמור בדבר זה, עד שנאמר שמי שמדקדק בכך מקרר לו את גיהנום?

אלא **שהאריז"ל**¹⁸ מגלה שישנן שישים מקומות בקריאת שמע שבהם מצויות אותיות סמוכות או דומות, ויש צורך להפסיק ביניהן כדי לגלות את כל אותיות הקדושה בשלמותן. ואלו הן אותיות

14 פרשת בשלח, הערה קע"א.

15 עער הכוונות, חזרת העמידה, דרוש ה'.

16 פרשת נשא, הערה נ"א

17 מסכת ברכות, דף ט"ו ע"ב.

18 עער הכוונות, קריאת שמע, דרוש ח'

וככל שהאדם זוכה לאור פנימי גדול יותר, כך נעשים כליו שקופים יותר ומאירים יותר, עד שמתגלה דרכם ידיעת האמת גם במה שאחרים אינם רואים.

ועל פי זה יובן גם סדר שלוש ברכות ברכת כהנים: הראשונה – "יברכך" – עניינה המשכת שפע והגנה והסרת הרע; השנייה – "יאר" – גילוי אור והשלמת המדרגות הפנימיות של הנשמה; והשלישית – "ישא" – בחינת נשיאת פנים וייחוד שלם, שהוא שלמות השלום, מקום שבו אין עוד אחיזה לחיצונים כלל.

יהי רצון שנזכה לגילוי זה במהרה, בבחינת שלום שלם וגאולה שלמה.

שבת שלום.

יהודה משה שרביט

מכאן נוכל לעמוד על עומק הדקדוק והכוונה השורים בכל שלב ושלב מסדר תפילותינו.

ונמצא שנוצר מבנה שלם סביב ברכת כהנים: הכהנים מרימים ידיהם וממשיכים את אור החכמה העליונה, ובכך הם משלימים כביכול את שם הוי"ה ומורידים את ההשפעה העליונה אל התחתונים.

ומכאן נראה לכאורה סתירה בפסוקים: מצד אחד נאמר "כה תברכו את בני ישראל" – משמע שהברכה ביד הכהנים; ומאידך נאמר "ושמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם" – משמע שהקב"ה הוא המברך בעצמו.

אלא שבאמת אין כאן סתירה כלל. כי תפקיד הכהנים אינו להעניק את הברכה מעצמם, אלא להעמיד את כלי ההמשכה, דהיינו להרכיב את שמות הקודש ולייחד את הספירות, ובכך נעשה גילוי שם הוי"ה בשלמותו. ורק לאחר שהשם מתגלה – אז חל עצם השפע האלוקי, והוא הנקרא "ואני אברכם".

הרי כתב הרש"ש ז"ל בכמה וכמה מקומות, כי עניין הכוונות הקבליות אין בכוחן לגרום את עצם התהליכים שאנו מתארים, שהרי בין כך ובין כך הדברים מתבצעים ממילא בסדר ההנהגה העליונה, והכול כבר הוכן מראשית הבריאה על ידי רצון הבורא יתברך שמו. ואם כן יש לשאול: לשם מה ניתנה לנו כל עיקר העבודה של הכוונות, אם אין בהן כדי להפעיל את המערכות הרוחניות בפועל?

אלא שיש להבין, כי אין כאן פעולה של גרימה אלא מתנה גמורה מאת אדון הכל יתברך שמו, אשר בחסדו הגדול מאפשר לאדם להיות בבחינת שותף כביכול במהלך ההנהגה, ולהיות נוגע ומושפע מזיו פעולתה.

ועל ידי שאנו מכוונים ומכוונים עצמנו אל אותם סדרים, אנו נעשים כלים לקבל את האור היוצא מן המנגנון הרוחני, והאור הזה פועל בנו קדושה, טהרה והעלאה למדרגות נשגבות ונוראות.

ולפיכך, אף שהמערכת עצמה פועלת מאליה מצד ההנהגה העליונה, מכל מקום האדם זוכה על ידי עסק הכוונות להידבק באור הפועל, ולהתעלות עמו, עד אשר נשמתו הולכת ומשלימה את קומתה הרוחנית ומתגדלת בשלמותה הראויה לה.

ובזה מבאר **הבארתי לארמוני**¹⁹ את סוד האור שהיה זורח מפני משה רבנו. כי פני האדם כוללים שבעה פתחים – שני עיניים, שני אוזניים, שני נחיריים והפה – והם כנגד שבעת קני המנורה, שהם הכלים שבהם מתגלה האור הפנימי של הנשמה כלפי חוץ.

כדי להקדיש את דבר התורה הבא לעילוי נשמת או לברכה, ניתן ליצור קשר בכתובת המייל

yamcheltorah@gmail.com